

Nr 14

Bevillningsutskottets betänkande med anledning av motioner angående beskattningen av handikappades motorfordon, m. m.

(1:a avd.)

Bevillningsutskottet upptar till behandling i ett sammanhang följande motioner

1) de likalydande motionerna I: 178 av herr *Göran Karlsson* och II: 235 av fru *Skontz*, i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att sådana åtgärder vidtages att samstämmighet i bestämmelserna för den medicinska prövningen vid skattebefrielse och bidragsgivning för bil snarast genomföres;

2) de likalydande motionerna I: 383 av herrar *Eric Gustaf Peterson* och *Nyman* samt II: 331 av herr *Westberg m. fl.*, i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av 2 § andra stycket automobilskatteförordningen, att befrielse från automobils katt kan ges förutom höggradigt invalidiserade även personer som på grund av svår invaliditet med hänsyn till föreliggande omständigheter prövas vara i behov av motorfordon;

3) motionen II: 17 av fru *Marklund m. fl.*, vari hemställts att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning rörande möjlighet för handikappade att erhålla tull- och skattebefrielse vid anskaffande av motorfordon, med inriktning på enhetlighet i Norden inom detta område.

Gällande bestämmelser m. m.

Länsstyrelse äger enligt 2 § andra stycket förordningen om automobils katt (SFS 1922:260) medge befrielse från skatteplikt för vissa slag av motorfordon under förutsättning att ifrågavarande fordon ägs av höggradigt invalidiserad person, som innehar körkort för förande av fordonet och som för sin huvudsakliga förvärvsverksamhet eller för sin utbildning är varaktigt beroende av fordonet såsom fortskaffningsmedel. Kan fordonets ägare till följd av sin invaliditet icke erhålla körkort för förande av fordonet, må länsstyrelsen efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen likväl medge befrielse, om ägaren på grund av sin invaliditet är beroende av fordonet för

transport till och från arbetsplatsen eller utbildningsstället. Närmare föreskrifter i fråga om tillämpningen meddelas av Konungen eller den myndighet som Konungen bestämmer. Kungl. Maj:t har uppdragit åt riksförsäkringsverket att, efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och medicinalstyrelsen, meddela sådana föreskrifter.

Enligt 6 § förordningen angående omsättningsskatt på motorfordon i vissa fall (SFS 1956:545) är fordon, vilket enligt bl. a. 2 § första stycket c) bilskatteförordningen funnits vara frikallat från bilskatteplikt eller vilket enligt 2 § andra stycket samma förordning av länsstyrelse befriats från bilskatteplikt, även befriat från omsättningsskatt såvida inte länsstyrelsen i samband med beslutet om skattebefrielse — då särskilda skäl därtill är — förordnat att återbäring av erlagd omsättningsskatt ej skall äga rum.

Den som enligt nyssnämnda bestämmelser i bilskatteförordningen är frikallad från skatteplikt är enligt förordningen om bidrag till vanföra ägare av motorfordon (SFS 1960:603) berättigad till bidrag av allmänna medel. Detta s. k. bensinskattebidrag är för helt år beräknat till belopp, som motsvarar skatten för viss i förordningen angiven mängd bensin eller brännolja — 480 resp. 340 liter.

Gemensamt för de återgivna bestämmelserna om skattelättnader för handikappade är att som villkor härför uppställts att fordonet måste användas för förvärvsverksamhet eller utbildning. I sådana fall kan även arbetsmarknadsstyrelsen lämna bidrag till anskaffande av invalidbilar.

Enligt 3 § kungörelsen om statsbidrag till vissa hjälpmedel för handikappade (SFS 1965:544) utgår statsbidrag även när den som ordinerats motor driven invalidvagn i stället för sådan vagn erhållit kontantbelopp för köp av invalidbil, under förutsättning att han efter ordinationen köpt sådan bil, som han har rätt att föra själv, och icke erhållit statsbidrag till denna i annan ordning. Statsbidrag utgår endast för invalidvagn som ordinerats av vissa i kungörelsen angivna tjänsteläkare. I fråga om inköp av invalidbil utgår statsbidrag med belopp som motsvarar kontantbeloppet i den mån detta icke överstiger skälig kostnad för anskaffande av motordriven invalidvagn. Denna kostnad uppskattas f. n. till 2 000—2 300 kr.

Frågan om en översyn av de handikappades förhållanden i vad avser vägtrafikbeskattningen ingår i uppdragen för två under 1965 tillsatta utredningar, nämligen bilskatteutredningen och handikapputredningen. I *direktiven för bilskatteutredningen* anförs i denna fråga följande.

Redan i det föregående nämnde jag att utredningen bör se över reglerna om möjlighet till befrielse från automobilskatt. Bland dessa regler finns särskilda bestämmelser rörande handikappade. Även beträffande drivmedelsbeskattningen tillämpas särskilda bestämmelser för denna kategori. De sistnämnda bestämmelserna är utformade som ett provisorium. Utredningen bör eftersträva en lösning för de handikappades vidkommande av mer definitiv karaktär. Möjligheterna att tillgodose de handikappade genom andra former av sociala förmåner bör därvid undersökas.

Frågan behandlas utförligare i *direktiven för handikapputredningen*, ur vilka följande avsnitt är hämtat.

Utöver den invaliditetsersättning som inom folkpensioneringens ram kan utgå till vissa handikappade finns flera olika former av ekonomiskt stöd för anskaffning och drift av *invalidbilar*. Arbetsmarknadsstyrelsen kan från anslaget till vissa sysselsättningsfrämjande åtgärder för handikappade m. fl. lämna bidrag till anskaffande av invalidbilar för handikappade, som är beroende av bil för sitt arbete eller sin yrkesutbildning. Vidare kan genom anslaget till bidrag till hjälpmedel för rörelsehindrade m. fl. erhållas trehjuliga mopeder, s. k. invalidvagnar. I stället för invalidvagn kan den handikappade få ett motsvarande kontantbelopp för inköp av invalidbil. Höggradigt rörelsehindrad kan befrias från fordonsskatt och även få återbäring av erlagd omsättningsskatt (den s. k. bilaccisen) för fordonet. De som befriats från fordonsskatt kan få bidrag av staten med belopp motsvarande skattekostnaderna för en viss mängd drivmedel. Utredningen bör företa en översyn av dessa olika bestämmelser om bidrag till anskaffande och drift av invalidfordon och pröva ändamålsenligheten av de ifrågavarande bestämmelserna. Därvid bör utredningen även pröva huruvida nu utgående skatte-restitutioner lämpligen bör omläggas till ett stöd i form av direkta bidrag. Utredningen bör i hithörande frågor samråda med bilskatteutredningen.

Utredningen bör även uppmärksamma andra frågor rörande de handikappades resor och transporter. Utredningen bör också vara oförhindrad att föreslå andra åtgärder som syftar till att bryta de handikappades isolering.

Enligt uppgift från de nämnda utredningarna har överenskommelse träffats om att handikapputredningen i första hand skall behandla de vägtrafikbeskattningsfrågor som rör handikappade.

Tullsatsen för personbilar är f. n. 15 procent. Bilar är berättigade till områdesbehandling enligt EFTA-konventionen, vilket innebär att bilar från EFTA-länder f. n. är tullfria. För personbilar från övriga länder kommer enligt den fr. o. m. den 1 juli 1968 gällande nya tulltaxan tullsatsen då att sänkas till 13 % för att sedan enligt planen för tullavtrappningen i samband med åtaganden i Kennedyronden successivt nedsättas till 10 %, som avses gälla fr. o. m. den 1 januari 1972.

Den i motionen II: 17 åberopade rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon.

Vid Nordiska rådets 16:e session (1968) lämnades följande meddelanden från regeringarna om rekommendationen.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet, Departementet for Told- og Forbrugsafgifter) meddelar den 28 november 1967:

Rekommandationen er genstand for behandling.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 30 november 1967:

Av de skatter och avgifter som skall erläggas vid import av motorfordon, kan bilskatten under vissa förhållanden restitueras. Om vid den första registreringen av importerad, skatt underkastad bil såsom ägare eller innehavare antecknats invalid, vars av rörelseskada förorsakade varaktiga invaliditetsgrad är minst 80 procent och i vars personliga bruk bil kommer, eller sådan invalid, vars varaktiga invaliditetsgrad utgör minst 60 procent och för vilken anskaffandet av bil är väsentligt för att han skall kunna sköta sitt arbete, återbetalas den erlagda bilskatten ur statens medel. Det synes vara tämligen svårt att förenhetliga de nordiska ländernas bestämmelser om befrielse för handikappade av tull och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 7 december 1967:

Den 14 november 1967 utfärdades en ny lag om bil- och motoreykelskatt (482/67) samt en förordning om bil- och motoreykelskatt (483/67). Båda stadgandena trädde i kraft den 15 november 1967. Stadgandena om skatteåterbäring i fråga om invalider förblev i sak som förut, men då riksdagen godkände lagen uttalade den förhoppningen, att regeringen i brådskande ordning skulle undersöka möjligheten att återbetala bilskatten till sådana invalider, som till minst 40 % är rörelsehämmade och för vilka anskaffandet av bil är av väsentlig betydelse vid utövandet av deras yrke eller för deras arbete. Sedan regeringen erhållit nödiga sakkunnigutlåtanden, kommer den att besluta angående eventuella åtgärder i saken.

I fråga om omsättningsskatten må nämnas, att statsrådet tillsatt en kommitté, vars uppgift är att undersöka, huruvida i omsättningsskattelagen förekommer missförhållanden, samt framställa alla de förslag den anser nödvändiga för avlägsnande av de observerade missförhållandena. Nordiska rådets rekommendation har meddelats kommittén till kännedom.

Vad i rekommendationen nämnd befrielse från tull angår, så bör i fråga därom beaktas, att tullens betydelse har minskat, enär tullen för personbilar, som är berättigade till specialfördragsenlig tull, är sänkt till 7 procent av värdet, medan normaltullen fortfarande är 14 %.

Då bilskatten är jämförelsevis hög i Finland och dess avlyftande redan som sådant innebär för invaliderna ett betydande understöd vid anskaffande av motorfordon och då det är möjligt, att denna förmån kommer att beröra vidsträcktare grupper av invalider än nu, synes det vara svårt att i Finland utvidga understödet för invalider genom att bevilja befrielse från andra skatter och avgifter vilka ansluter sig till anskaffandet av motorfordon.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 29 november 1967:

Som uttalt i brev av 24. november 1966 antar Finansdepartementet at det

for Norges vedkommende fortsatt vil være mest hensiktsmessig at de beløp som skal gis som bidrag til de uføres anskaffelse og drift av motorkjøretøy, blir vurdert som sosial stønad og bevilget over statsbudsjettet.

På grunnlag av det materiale som er innhentet i forbindelse med at spørsmålet er tatt opp i Nordisk Råd har Finansdepartementet overfor Sosialdepartementet pekt på at det kan være grunn til å klarlegge de problemer som måtte foreligge på området. Dette har resultert i at det vil bli satt ned et utvalg til å gjennomgå de gjeldende stønadsordninger og til å komme med forslag til eventuelle forbedringer.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 30 november 1967:

I Sverige återbetalas i regel den s. k. bilaccisen på motorfordon, om fordonet ägs av höggradigt invalidiserad person. Förutsättning för återbetalning är att fordonet även är fritt från automobils katt. Fri från bilaccis och automobils katt är dock alltid motorcykel, som är inrättad som invalidfordon och vars maximihastighet icke överstiger 30 kilometer i timmen. Vid sidan av dessa förmåner i form av skattebefrielse får handikappade personer särskilda direkta bidrag till köp eller byte av motorfordon och till kostnader för drift av sådana.

Frågan om stödet till handikappade i form av skatteavdrag torde böra bedömas mot bakgrunden av hur det totala stödet till dem är utformat. I Sverige tillsattes år 1965 en handikapputredning med uppdrag att bl. a. se över de olika bestämmelserna om bidrag till anskaffande och drift av invalidfordon samt pröva, huruvida nu utgående skatterestitutioner lämpligen bör omläggas till ett stöd i form av direkta bidrag. Utredningen har ännu inte slutfört sitt arbete.

Motionerna

I: 178 och II: 235

Motionärerna konstaterar att bestämmelserna om skattefrihet för invaliders motorfordon vid flera tillfällen ändrats i syfte att anpassa dem till de bestämmelser som gäller för arbetsmarknadsstyrelsens bidragsgivning för anskaffande av invalidfordon. Avsikten härmed har varit att söka åstadkomma överensstämmelse mellan villkoren för skattebefrielse och bestämmelserna för nämnda bidragsgivning. När det gäller den medicinska prövningen i dessa sammanhang, föreligger alltså en bristande överensstämmelse i villkoren. Bidrag till anskaffning av bil kan utgå till den som på grund av medicinska handikapp är beroende av motorfordon, medan det för skattebefrielse för fordon uppställes krav på att det skall vara fråga om höggradig invaliditet. Det medicinska handikappet intygas av läkare hos länsarbetsnämnd. För bedömning av huruvida den handikappade är höggradigt

invalidiserad skall läkaren söka fastställa vilka olägenheter sökanden har att förflytta sig med kollektivt transportmedel och därigenom gradera sökandens invaliditet. Bedömandet skall göras utan hänsyn till om sådant transportmedel finns tillgängligt på den handikappades bostads- och arbetsort. I tveksamma fall kan länsstyrelsen inhämta yttrande från riksförsäkringsverket.

På grund av de sinsemellan olika bestämmelserna i dessa frågor kan den situationen uppstå, att en person enligt bestämmelserna för arbetsmarknadsstyrelsen, på grund av sitt handikapp, bedöms vara beroende av motorfordon för sin förflyttning i samband med arbetsutövningen, under det att samma person vid prövningen av skattebefrielse får avslag på sin ansökan därom.

De påtalade olikheterna i dessa frågor medför svårigheter i arbetsrehabiliteringen såväl för den handikappade själv som för länsarbetsnämnderna och övriga berörda myndigheter samt inte minst för läkarna. I ett arbetsvårdsärende, som gäller bidrag till bil, fordras för närvarande tre olika läkarformulär: ett för körkortsprövningen, ett för bidragsgivningen och ett för skattebefrielse. Härtill kommer att arbetsmarknadsstyrelsen är remissorgan för länsstyrelsen i de fall den handikappade ej kan förvärva körkort, medan riksförsäkringsverket skall avge yttrande till länsstyrelsen då ansökan avser skattebefrielse för bil. Då det i de anförda sammanhangen alltid är fråga om handikappades grad av förflyttningssvårigheter i samband med yrkesutövning bör det vara mest naturligt att riksförsäkringsverkets uppgifter överföres till arbetsmarknadsverket. Lika angeläget är det att den medicinska prövningen sker enligt likalydande villkor, så att full samstämmighet i den medicinska delen av bestämmelserna för skattefrihet för fordon och lämnande av bidrag till anskaffande av sådana åstadkommes. En enhetlighet på detta område skulle medföra en administrativ förenkling utan att gruppen handikappade i detta sammanhang skulle vidgas i nämnvärd omfattning. En synkronisering av den medicinska delen i dessa frågor skulle inte få medföra, att skattebefrielsen härigenom blev ekonomiskt behovsprövad.

I: 383 och II: 331

I proposition nr 77 till 1959 års riksdag föreslogs en ändring i 2 § automobilskatteförordningen. Denna ändring, som antogs av riksdagen, innebar viss utvidgning av möjligheterna till skattebefrielse för invaliders fordon. Sålunda slopades kravet på att fordonet skulle vara utrustat med s. k. invalidaggregat.

Genom att tillämpningsföreskrifterna och förarbetena starkt understrukt att befrielsen endast gäller höggradigt invalidiserade som inte kan använda kollektiva transportmedel utesluts från sådan skattebefrielse många invalidiserade personer som visserligen inte är så höggradigt invalidiserade att de

inte kan använda kollektivt färdmedel men som har svårt att ta sig fram till stationen eller hållplatsen. Det kan vara fråga om MS-sjuka som mycket väl kan använda buss eller tåg om de bara har en rimlig chans att komma i närheten av sådant kommunikationsmedel, eller det kan röra sig om svårt astmasjuka som kanske kan förflytta sig 50 eller 100 meter men därefter måste stanna för att ta igen sig. Svårigheten för denna kategori invalidiserade att använda kollektiva färdmedel blir ännu större på grund av den pågående rationaliseringen vid SJ med nedläggning av järnvägslinjer och indragning av stationer som följd.

II: 17

Motionärerna erinrar om att vid Nordiska rådets femtonde session i Helsingfors den 1—6 april 1967 rekommenderade rådet regeringarna att undersöka förutsättningarna för enhetliga bestämmelser om befrielse för handikappade från tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon.

Nordiska rådets socialpolitiska utskott konstaterade, att det i hög grad är otillfredsställande att personer, som på grund av invaliditet är i behov av bil, skall nödgas betala extraavgifter i form av tull och skatt. Vanföras Nordiska Invalidorganisation betecknade detta i sitt yttrande till Nordiska rådets förslag som »en skatt på invaliditet».

Enligt nu gällande bestämmelser föreligger icke befrielse från tullavgifter i vårt land. Befrielse från fordonsskatt och restitution av accis sker, men villkoret är att vederbörande för sin huvudsakliga förvärvsverksamhet eller för sin utbildning är varaktigt beroende av fordonet.

Enligt inhämtade upplysningar är Nordiska rådets nämnda rekommendation föremål för utredning i Norge. Där diskuteras att utvidga den krets av handikappade som kan komma i fråga för tull- och skattebefrielse vid inköp av motorfordon till andra handikappade än de som förvärvsarbetar eller är under utbildning. I Danmark finns redan viss tullbefrielse för handikappade. Motionärerna föreslår skyndsamt utredning i ämnet också i Sverige och uttalar önskemålet, att expertis från de handikappades organisationsliv beredes plats i utredningen.

Utskottet

I motionerna I: 178 och II: 235 begärs åtgärder för att få samstämmighet i den medicinska prövning som är förutsättningen för skattebefrielse resp. bidragsgivning vid handikappades inköp av bil, medan motionärerna i motionerna I: 383 och II: 331 vill utvidga möjligheterna till befrielse från automobilskatt till alla invalidiserade som med hänsyn till omständigheterna prövas vara i behov av motorfordon. I motionen II: 17 begärs utredning rörande möjligheterna för handikappade att även erhålla tullbefrielse vid anskaffande av motorfordon.

Utskottet vill med anledning av de två första här angivna motionsyrkandena framhålla att utskottet är väl medvetet om att bestämmelserna beträffande bidrag till och skattebefrielse för handikappade vid inköp av motorfordon lämnar åtskilligt övrigt att önska. Som utskottet tidigare framhållit är grunden till vissa av de komplikationer som påtalas i nämnda motioner den omständigheten att man inom samma område använder dels behovsprövade bidrag, dels skattebefrielse utan behovsprövning. Resultatet har blivit att åtskilliga myndigheter blir inkopplade varje gång en handikappad skall köpa en bil. Det är riktigt, som påpekas i de förstnämnda motionerna, att dessa omständigheter lett till att en handikappad kan bli tvungen att skaffa olika läkarintyg för att komma i åtnjutande av de förmåner han är berättigad till. Att reglerna för skattebefrielse är förhållandevis snäva har delvis sin förklaring i att befrielsen inte är ekonomiskt behovsprövad utan förbehållen de höggradigt invalidiserade. Den pågående handikapputredningen har att ta ställning inte bara till de ovan angivna problemen i fråga om bidrag och skattebefrielse vid anskaffande av motorfordon utan också till övriga åtgärder som kan bidra till att bryta de handikappades isolering. Transportfrågorna utgör självfallet en viktig del av sistnämnda frågeställning.

Enligt vad utskottet erfarit kommer handikapputredningen att under våren 1968 framlägga förslag beträffande de här behandlade frågorna och det finns enligt utskottets mening inte anledning att i avvaktan därpå begära ytterligare utredning eller förorda särskilda åtgärder i detta sammanhang. Vissa av de i motionerna påtalade förhållandena ligger på det administrativa planet men det har upplysts att man i dessa fall velat avvakta handikapputredningen innan man gör några ändringar. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna I: 178 och II: 235 samt I: 383 och II: 331.

Vad slutligen gäller motionen II: 17 angående avskaffande av tullen på handikappades motorfordon får utskottet först konstatera att tull inte utgår på bilar som levereras från EFTA-länderna och givetvis inte heller på inom landet tillverkade bilar. Enligt uppgift lär de handikappade i stor utsträckning anskaffa inhemska bilar. Tullen på bilar är ett manufaktureringsskydd för den svenska bilindustrin och inte en finanstull, varför det enligt utskottets mening saknas skäl att förorda tullbefrielse för här avsedda fordon. En sådan åtgärd skulle i stort sett sakna ekonomisk betydelse för de handikappade som erhåller bidrag för inköp av bil men väl medföra administrativa svårigheter. I fråga om de av motionärerna åberopade nordiska aspekterna på denna fråga hänvisar utskottet till de tidigare i detta betänkande återgivna meddelandena till Nordiska rådet om rekommendationen angående befrielse för handikappade av tull m. m. vid motorfordonsköp. Utskottet avstyrker således bifall också till motionen II: 17.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår

- 1) motionerna I: 178 och II: 235
- 2) motionerna I: 383 och II: 331
- 3) motionen II: 17

Stockholm den 14 mars 1968

På bevillningsutskottets vägnar:
JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson (s), Einar Eriksson (s), fröken Ranmark (s), herrar Yngve Nilsson (h), Sundin (cp), Gösta Jacobsson (h), Lundström (fp), Paul Jansson (s), Arne Pettersson (s) och Tistad (fp); samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås (h), Brandt (s), Allard (s), Gustafson i Göteborg (fp), Vigelsbo (cp), Andersson i Essvik (s), Eriksson i Bäckmora (cp), fru Holmqvist (s), herrar Hammarsten (s) och Öhvall (fp).